

Littekens

Plastische Chirurgie

Inleiding

Iedereen heeft wel één of meerdere littekens. Meestal geeft een litteken weinig problemen. Bij sommige mensen kan een litteken (afhankelijk van het uiterlijk, de grootte en lokalisatie) leiden tot ernstige cosmetische en psychosociale problemen. Deze folder geeft algemene informatie over littekens.

Hoe ontstaat een litteken?

Een litteken ontstaat wanneer de huid zich herstelt na een huidbeschadiging als gevolg van een ongeval, huidziekte of een operatie. Hoe meer de huid is beschadigd, hoe langer het genezingsproces is en hoe groter de kans is dat er een cosmetisch storend litteken ontstaat.

Factoren die van invloed zijn op littekenvorming

De volgende factoren kunnen van invloed zijn bij littekenvorming:

- de leeftijd: de wondgenezing duurt langer bij de oudere huid. De jongere huid geneest sneller, maar heeft daarbij ook de kans om teveel 'nieuwe huid' te vormen, hierdoor ontstaan grotere en dikkere littekens;
- erfelijke factoren en huidskleur: mensen met een zeer lichte of donkere huid hebben een verhoogd risico op het ontwikkelen van abnormale littekens, zoals een keloïd (littekenwoekering);
- lokalisatie: een litteken over gespierde en beweeglijke lichaamsdelen zoals de (boven)rug, de schouders en de gewrichten kunnen gemakkelijker uitrekken, waardoor het litteken wijder wordt en beter zichtbaar is;
- bijkomende wondinfectie: wordt de wond gecompliceerd door een (bacteriële) infectie, dan is de kans op een abnormaal litteken groter.

Wat zijn de verschijnselen?

In de meeste gevallen ziet een litteken er in het begin wat rood en dik uit. Het kan 18 maanden duren vóórdat het geleidelijk wat smaller en minder opvallend wordt. Klachten van een litteken ontstaan wanneer het litteken:

- juist groter wordt;
- rood, donker en verheven blijft;
- ongemak veroorzaakt, jeukt of pijnlijk is;
- een bewegingsbeperking veroorzaakt van een gewricht;
- cosmetische bezwaren geeft.

Vormen

Littekens komen in verschillende vormen voor:

- 'gewone' littekens: bij de meeste mensen geneest een wondje zonder veel problemen. Wat overblijft is een pigmentloos strengetje of vlekje (afhankelijk van de aard van de beschadiging);
- atrofische littekens: bij deze littekens is er sprake van een zeer dun laagje littekenweefsel. De littekens kunnen verzonken zijn in de huid of een 'sigarettenpapier'-aspect hebben. Dit type litteken ontstaat wanneer het normale genezingsproces wordt verstoord, waardoor er onvoldoende nieuw huidmateriaal wordt aangemaakt. Bekende voorbeelden zijn de atrofische littekens na waterpokken. Dit soort littekens wordt ook wel gezien bij restanten van huidbeschadigingen na infecties (virus, schimmel), bij chronische discoïde lupus erythematosus (een huidziekte), en na röntgenbestralingstherapie;
- littekens na acné: deze zijn vaak diep in de huid gelokaliseerd ('putjes'), maar zijn niet altijd echt atrofisch;
- hypertrofische littekens: deze ontstaan bij overproductie van fibrineweefsel door bindweefselcellen in de huid, waardoor sterk verdikte littekens ontstaan. Deze littekens zijn dik, rose en ontstaan circa 3 weken na de verwonding en worden in een periode van maanden tot een jaar voortdurend dikker. Dit type litteken is vaak verheven en kan ook jeuk geven of pijn doen. Een hypertrofisch ("verdikt") litteken komt meestal voor bij jonge mensen, vooral na brandwonden en bij mensen met een zeer lichte of juist zeer donkere huid. Een belangrijk kenmerk is echter dat de grootte van het litteken niet de begrenzingen van de oorspronkelijke verwonding overtreft. Een hypertrofisch litteken ontstaat meestal binnen enkele weken na de verwonding en kan spontaan genezen,

hoewel dit soms jaren kan duren. Vooral de huid boven het borstbeen, de schouders, de nek en de oren is geneigd tot de vorming van deze hypertrofische littekens;

- **keloïd:** een keloïd kan op elke leeftijd voorkomen, maar neigt eerder te ontstaan bij jongere mensen en bij mensen met een zeer lichte of donkere huid. Het gaat hierbij om een abnormaal verdikt, onregelmatig gevormd, rood tot donkergekleurd litteken dat groter is dan de oorspronkelijke verwonding. Een keloïd kan ontstaan na iedere vorm van huidbeschadiging; bijvoorbeeld na een operatie, verbranding, vaccinatie, tatoeage, piercing of acné. Keloïd-littekens zijn eigenlijk een bijzonder soort hypertrofische littekens. Waar gewone hypertrofische littekens beperkt blijven tot de plaats van de verwonding, daar groeien keloïden over de grenzen van de verwonding heen en kunnen zo betrekkelijk grote huidgebieden bedekken.

Behandeling

Veel behandelingen zijn in staat om het uiterlijk van een litteken te verbeteren door de grootte, dikte of kleur te veranderen. De meeste behandelingen worden poliklinisch uitgevoerd, tenzij er grotere littekens in één keer moeten worden gecorrigeerd. In dat geval is een kortdurende opname in het ziekenhuis noodzakelijk. Het is niet mogelijk om een litteken volledig te doen verdwijnen waarbij de oorspronkelijke 'gave' huid weer terugkeert. Het is belangrijk om samen met uw behandelaar (dermatoloog of plastisch chirurg) het einddoel te bepalen. Aan de hand van wat u het meest stoort aan het litteken, kunt u in goed overleg de meest geschikte behandelmethode kiezen.

Operatieve methoden

Er zijn verschillende methoden om operatief littekens te corrigeren:

- **littekencorrectie.** Bij deze methode wordt het litteken verwijderd, waarna de normale huidranden opnieuw worden verbonden op een minder opvallende wijze. Zo kan een wijd litteken worden versmald en een lang litteken worden verkort. Soms kan de ligging van het litteken worden gewijzigd, waardoor het litteken in een natuurlijke huidlijn of in een rimpel valt. Littekencorrecties worden door een plastisch chirurg uitgevoerd. Een andere factor welke een litteken beïnvloedt is de richting van het litteken ten opzichte van de huidspanningslijnen. In het gelaat ziet u deze duidelijk bij aanspanning van de gelaatsspieren. Daarnaast is het logisch dat een wond die door een scherp mes is gemaakt, mooiere littekens geeft dan bijvoorbeeld een scheurwond. Een verhoogde spanning op de wond bij het sluiten geeft vaak een breed litteken. Jonge mensen en kinderen hebben door de hogere huidspanning meer kans op brede littekenvorming dan ouderen. Bij een littekencorrectie wordt geprobeerd de vorm van het litteken te verbeteren. Ook al wordt een littekencorrectie met de grootste zorg en volgens de regels der kunst uitgevoerd; het uiteindelijke resultaat kan niet worden gegarandeerd. Na de littekencorrectie moet u er rekening mee houden dat de littekens langere tijd dik, rood, jeukend en zelfs pijnlijk kunnen zijn. Sommige littekens worden op den duur breder dan verwacht;
- **dermabrasie.** Met behulp van een elektrisch apparaat (soort frees) kunnen bepaalde littekens weer gelijk worden gemaakt met de omliggende huid. De methode is vooral geschikt voor atrofische littekens na acné of waterpokken. De wondgenezing duurt ongeveer een week. Kleinere littekens hebben maar één behandeling nodig. Is het litteken diep en groot, dan zijn er meerdere behandelingen nodig. Het nadeel van deze methode is dat het uiteindelijk resultaat niet goed voorspeld kan worden;
- **chemische peeling.** Bij een chemische peeling wordt een stof aangebracht op de huid die de celdeling versnelt. Er treedt een soort vernieuwing op van de opperhuid. Als gevolg hiervan gaat de behandelde huid afschilferen. Hierdoor egaliseert het huidoppervlak, waardoor het hierin aanwezige litteken minder opvalt. Deze methode is vooral geschikt voor oppervlakkige littekens, zoals acné littekens;
- **laserbehandeling.** Het behandelen van littekens (en ook rimpels) met de laser wordt ook wel resurfacing of laserpeeling genoemd. Met behulp van lasertechniek worden bepaalde littekens minder opvallend gemaakt. Tot op heden is de meeste ervaring opgedaan met de CO2 laser. De werking van de CO2 laser is gebaseerd op waterverdamping. Ook andere typen lasers worden in diverse centra in Nederland met succes toegepast.

Niet-operatieve methoden

Niet-operatieve methoden zijn:

- **lokale (plaatselijke) injectie van corticosteroiden.** Het inspuiten van een corticosteroïd, eventueel aangelengd met idocaïne, is een beproefde, maar niet altijd succesvolle therapie. Soms wordt het litteken vlak voor de injectie aangestipt met vloeibare stikstof. Lasertherapie met de Pulsed Dye Laser gecombineerd met inspuiting van een corticosteroïd kan succes geven wanneer andere therapieën falen;
- **druk.** Bij grote hypertrofische littekens kan druk op de littekens worden uitgeoefend met een speciaal drukpak. De behandeling is vooral geschikt voor littekens op de borst of rug;

- **siliconenpleister.** Het aanbrengen van een siliconenpleister reduceert het volume van een hypertrofisch litteken aanzienlijk. De precieze werking is niet bekend. U kunt de pleister de hele dag door dragen, deze blijft enkele weken tot maanden bruikbaar;
- **siliconen-gel.** Siliconen kunnen ook in een vloeibare vorm aangebracht worden. Hierdoor sluiten de siliconen goed aan op de vorm en de oneffenheid van het litteken. Een goed voorbeeld hiervan is de zelfdrogende siliconen-gel Dermatix. Deze gel wordt tweemaal per dag in een dunne laag aangebracht. Na vijf minuten is de gel gedroogd en kan er make-up of kleding over worden aangebracht.
Het is belangrijk u te realiseren dat een littekencorrectie wellicht een litteken minder opvallend maakt, maar dat het litteken nooit verdwijnt.

Voorkomen van littekens

Bij elke verwonding van de huid die tot in de lederhuid doordringt (ten gevolge van een ongeluk of chirurgische ingreep) ontstaat een litteken. Het ontstaan van littekens is vooralsnog niet te voorkomen. Bij mensen van wie het bekend is dat zij een verhoogd risico hebben op het vormen van hypertrofische littekens, wordt er in de genoemde risicogebieden (borst, schouders, nek, oren) met extra zorg geopereerd.

Ten eerste worden niet medisch noodzakelijke ingrepen achterwege gelaten. Is chirurgie toch nodig, dan is het belangrijk dat de plastisch chirurg de wond sluit met zo min mogelijk spanning op de wondranden, aangezien dit littekenhypertrofie in de hand werkt. Ook wondinfectie kan hypertrofie in de hand werken; dit wordt ook met zorg vermeden.

In het buitenland worden patiënten met een verhoogd risico op hypertrofische littekens of keloïd soms vòòr de chirurgische ingreep op de plek van de operatie bestraald met röntgenstralen, om het risico op hypertrofie te verkleinen. In Nederland is deze voorzorgsmaatregel niet gebruikelijk.

Vergoeding

Controleer van tevoren of uw ziektekostenverzekeraar een contract heeft afgesloten met het Medisch Spectrum Twente voor deze behandeling. De zorg wordt vergoed zoals de verzekeraar dat in de polis heeft bepaald. Sommige zorg valt niet onder de basisverzekering. U kunt zich hiervoor aanvullend verzekeren.

Aanvullende informatie

- Op de website van ons ziekenhuis <https://plastischchirurgen.com/>
- Op de website <https://www.velthuiskliniek.nl/>
- In het Patiënten Service Centrum, route C02.

(Pijn)klachten

Heeft u wondproblemen, ernstige pijnklachten of andere vragen, dan kunt u altijd tijdens kantooruren contact opnemen met de polikliniek Plastische Chirurgie.

Buiten kantoor tijden dient u contact op te nemen met de receptie van het ziekenhuis, telefoon (053) 487 20 00. Zij nemen contact op met de dienstdoende plastisch chirurg.

Belangrijke contactgegevens

- Plastische Chirurgie Enschede, route C13, telefoon (053) 487 22 50.
- Plastische Chirurgie Oldenzaal, route 180, telefoon (053) 487 22 50

Tenslotte

U heeft recht op juiste en volledige informatie. Pas als u voldoende inzicht heeft, kunt u weloverwogen toestemming geven voor een bepaalde behandeling of een bepaald onderzoek. Als iets u niet geheel duidelijk is, vraagt u de specialist of verpleegkundige dan om nadere uitleg.